

LA SOBIRANIA FEMINISTA EN L'ÈPOCA DEL NEOLIBERALISME.

Encarna Canet Benavent
Gloria Maria Caravantes
Universitat de València

Feminisme i Sobirania

Eix temàtic: Espai Públic

Paraules clau: interseccionalitat, neoliberalisme, patriarcat, feminisme.

Resum:

Vivim en una societat on interactuen diversos vectors de dominació que dificulten l'exercici de les sobirania com ara la feminista. Aquests vectors tot i que tenen diferents rangs d'importància apareixen de manera entrelligada, de forma interseccional, obligant-nos a cercar -en termes gramscians- quina és la forma/vector/contradicció principal, que opera i condiona tota la resta. En referir-nos a l'existència del patriarcat i la manca de sobirania de les dones com a gènere, és el capital en la seua fase neoliberal qui marca la pauta del model social i institucional i nega de socarrell el dret a decidir de les dones.

Un capital, genèric i concret, global, però també focalitzat al nostre País Valencià, a la recerca permanent de garantir-se el procés d'acumulació i reproducció ampliada que necessita. Una pauta dominant, que no és absoluta, sinó que està mitjançada d'una banda per la capacitat de resistència del poble en el seu conjunt, pel seu grau d'apoderament, com és el cas de les lluites feministes i d'altres sectors i d'altra banda per les normes o lleis que aquestes resistències han aconseguit implantar de forma institucional. Però més enllà de la capacitat de resistència democràtica, popular o feminista, eixe és l'objectiu central del model social amb el qual convivim, i en el que hem d'operar per a poder subvertir-lo, compassar-lo o "humanitzar-lo".

És amb aquest rerefons condicionant i condicionat, on es desenvolupa les diverses formes d'expressió per la sobirania individual i col·lectiva de les dones en el nostre àmbit territorial i jurídic concret.

El feminisme sempre ha estat un moviment rupturista i revolucionari i s'ha convertit els darrers anys, a l'àmbit local i mundial, en un important mur de contenció de les polítiques regressives, autoritàries i destructores, impulsades pel neoliberalisme i les seues derivades xenòfobes, racistes, teocràtiques i patriarcals. Alhora ha sigut i és un poderós moviment d'apoderament de les dones i amb elles els sectors socials més avançats. I ho ha fet basant-se més en valors que en estructures organitzatives.

Tot i la llarga experiència que te en la coordinació de campanyes als àmbits nacionals, estatals i internacionals, el feminisme no ha necessitat d'estructures massa fixes que tendeixen a les jerarquies i als centres dirigents. Més bé al contrari el moviment ha anat pivotant d'un continent a un altre, d'un país a altre, d'una lluita a altra lluita en un procés d'espiral, sortejant els diversos atzucacs que ha anat trobant. Es clarament un moviment revolucionari i transversal contra el patriarcat i el capitalisme.

Per un costat sabem que el **patriarcat** és un sistema d'organització social en el qual els llocs clau de poder –polític, econòmic, religiós, militar- es troben exclusivament o majoritàriament en mans d'homes (Puleo, 2005)

Per altre costat sabem que un pilar fonamental per al sistema **d'acumulació capitalista** és la jerarquitxació sexual de les estructures socioeconòmiques, acumulació que només és viable mitjançant la divisió sexual del treball, que fa que les dones realitzem de manera gratuïta les tasques de reproducció social.

Per a suportar aquesta jerarquitxació que el capitalisme necessita per a desenvolupar-se, utilitza el sistema patriarcal i les violències masclistes, que tenen com a funció mantenir l'ordre establert amb el sotmetiment de les dones. La teoria feminista el que fa és obri-nos els ulls per fer-nos vore com estes violències de tot tipus responen a una realitat estructural per mantenir l'estatu quo, i per tant, no són fets aïllats ni individuals.

Es pot concloure amb una idea bàsica: que el sotmetiment de les dones, les violències masclistes i el patriarcat en el seu conjunt, són funcionals al sistema capitalista, i per tant l'alliberament col·lectiu de les dones es inviable dintre d'aquest sistema.

Es veritat que cada vegada hi ha més dones en l'àmbit públic i en espais de poder de les institucions, però la situació del conjunt de les dones no ha canviat substancialment perquè no hem transformat la realitat. L'exclusió i la pobresa de les dones no possibilita el seu apoderament en conjunt.

El moviment feminista no ha estat mai inamovible: així es va passar de moviments que s'integraven en altres (i que més d'hora que tard acabaven limitant-lo), a la pròpia independència del moviment; de les resistències a abandonar els llocs de treballs que havíem ocupat les dones mentre els homes

eren enviats a les guerres, a liderar els moviments pacifistes; de qüestionar unes formes de vida bassades en la família tradicional, a teoritzar sobre el segon sexe; de la fàbrica i el camp, a la universitat i les biblioteques; del feminisme eurocèntric, als feminismes llatinoamericans, africans o àrabs; del sufragisme, al feminisme de classe; de la reivindicació d'un dret concret, a la impugnació del model imperialista, capitalista i patriarcal; s'ha avançat cap el ciberfeminisme, l'ecofeminisme i tants altres. D'un feminisme encotillat, a multitud de feminismes. Totes a l'hora i en la mateixa direcció, però totes diverses a partir de les nostres pròpies prioritats, experiències històriques i correlacions de forces. Avui els feminismes apareixen com una poderosa força que avança, a estones amb la força d'una riuada i en altres moments amb la persistència d'una gota malaia, però en un continuo en el qual va modulant la societat, les seues lluites i els seus objectius.

En eixe procés, el patriarcal-capitalisme i les seues formes aliades de dominació, han fet de tot per tal de dominar-lo o almenys canalitzar-lo a formes assumibles per als seus interessos. La resposta del sistema no s'ha fet esperar. Tot i que semblava que la igualtat era un dret que ja estava assumit, actualment ens trobem defensant coses que ja estaven superades, que eren inqüestionables, com la llei de violència de gènere, el mateix concepte de violència de gènere, els ventres de lloguer, la prostitució, les subvencions a les associacions de dones... Es parla fins i tot d' "equidistància" entre feminisme i masclisme, com si aquesta equidistància fora possible.

Fins i tot han inventat un nou terme "ideologia de gènere". Com diu David Paternotte (2019), professor de sociologia de la Universitat Lliure de Brussel·les i investigador sobre la construcció del terme "ideologia de gènere" que tant enarbora avui l'extrema dreta, aquest terme intenta desacreditar el feminisme i el moviment LGTBI. Es un discurs que naix en el Vaticà en època de Juan Pablo II després de les conferències internacionals de Nacions Unides en El Cairo (1994) sobre població i desenvolupament, on es van reconèixer els drets sexuals i reproductius, i de Beijing (1995) on es va introduir la paraula *gènere*. L'Església catòlica es va oposar a aquests avanços i va inventar el concepte "ideologia de gènere" per argumentar que darrere els discursos d'igualtat i no discriminació hi ha una perillosa conspiració i adoctrinament per aclaparar el poder.

Fins i tot parlen d'una "emergència educativa", un "radicalisme ideològic" que vol acabar en les diferències naturals entre homes i dones i desestructurar la família. Així trobem exemples com Rouco Varela, qui es va oposar al matrimoni igualitari (aprovat en 2005); l'extremadreta que titlla de lleis adoctrinadores a les lleis contra l'homofòbia i la transfòbia; a Brasil, Itàlia, Hongria, Polònia s'estan debatent els drets LGTBI i de les dones, argumentant que son totalitaris i fent-se les víctimes d'aquestes "lleis totalitàries".

Este discurs no es aïllat sinó que ha estat adoptat a nivell internacional per grups com VOX, Hazte Oír, Alianza para la defensa de la libertad (EEUU), Ordo Iuris (Polonia i Croàcia), One of Us (Federació anti avortament en Europa). I celebren un event anual on es junten tots en el Congreso Mundial de las Familias.

Per tant trobem que el capitalisme està refundant-se en la seua versió més crua. Les decisions que condicionen la nostra vida com a dones i com a poble, cada vegada es prenen més lluny nostre i sempre sota els interessos econòmics. Els sectors ultradretans es reforcen i es retroalimenten. Per això el feminisme cal avui més que mai i ha de ser interseccional (Canet, 2017), per donar resposta a les múltiples formes de violència i discriminació: sexe, orientació sexual, procedència geogràfica, classe, ètnia, cultura, edat... Per això cal **l'autodefensa feminista**, la **sobirania feminista** com a eines d'apoderament de les dones i també dels pobles

La capacitat de reinventar-se i superar-se que tenen els feminismes és absolutament necessària avui davant de totes estes amenaces. La visió eurocèntrica ha hagut de ser superada arreu del món; el feminisme institucional sap que ha d'assumir el relat que li ve del carrer; el feminisme universitari ha hagut d'acceptar que els sabers no són patrimoni de l'acadèmia; el feminisme de classe ha après que no és pot supeditar a cap altra estratègia per justa i important que sembla; totes hem après que les formes d'organització difuses, també són democràtiques i eficaces... perquè, al final de tot plegat, el feminisme en majúscules és com una poderosíssima trilladora mundial que va triant en mil i una forma quins són els camins i les dreceres més eficaces en cada espai i moment. No intentem posar-li portes a la mar, aprofitem la diversitat i la creativitat, aprofitem els impulsos renovats de cada generació.

Al nostre País Valencià hem avançat molt i per això som conscients que falta moltíssim per avançar. Tenim feminisme institucional, mediàtic, universitari, de classe, rupturista o reformista, avantguardista o més conservador, de tot el ventall ideològic, polític i sindical. Entitats de referència i altres que neixen a cada primavera... i també tenim handicaps i entrebancs poderosíssims.

Mentre una part de la societat necessita més i més democràcia i més poder decidir sobre tots els aspectes de la vida, altra, molt nombrosa encara, continua ancorada en els valors franquistes simbiòticament fusionats amb els valor del patriarcat-capitalisme.

Al País Valencià necessitem per tant, enfortir un bloc de progrés a partir de les sinergies entre les diferents sensibilitats, moviments i organitzacions socials. Un bloc basat en l'increment de la capacitat crítica, autoorganitzativa i mobilitzadora del conjunt de la societat.

Per aconseguir aquesta Sobirania Feminista cal pensar com, des del feminisme es poden generar sinèrgies amb altres moviments i pensaments crítics per a potenciar un bloc de progrés social al País Valencià, i açò ens ofereix l'oportunitat de posar l'experiència del feminisme com a model per al conjunt de la societat.

Des d'aquest angle, creguem que és més profitós potenciar les formes i els valors dels quals ha anat bastint-se el moviment, que proposar formules organitzatives. Si impregnem dels valors feministes al conjunt de les lluites i moviments socials, ens convertirem en una eina d'erosió de les basses ideològiques i socials (també electorals i polítiques) sobre les que pivoten els poders estatals-patriarcal-capitalistes.

Quins són doncs aquest valors feministes? El feminisme des del seu naixement i al llarg de la seua història s'ha conformat com la suma de totes les lluites de les dones per la igualtat, la equitat, la llibertat, la no explotació, contra els sotmetiments de tot caire. Ha estat el respecte per les persones, els pobles, la diversitat, la natura i els animals, la sostenibilitat, i la lluita contra el patriarcat i el capitalisme hegemònic. Fins i tot reivindicant la *desobediència* contra el statu quo en totes les formes de lluita quan ha estat necessària per avançar, desobediència sense la qual les dones encara no tindríem ni el dret a vot. Com va dir Maria Cambrils (1925) «el feminisme no va néixer als camps de golf, ni als halls dels grans hotels, ni a les festes aristocràtiques».

Aquesta visió no nega la necessitat de la autoorganització, ni la necessària coordinació intrafeminista i amb el conjunt de moviments que assumeixen aquests valors. El que qüestiona és el rang de prioritats. Les estructures organitzatives clàssiques tendeixen, més enllà de la voluntat de les persones que les integren, a formes jeràrquiques incapaces de recollir la riquesa de l'explosió creativa que és el feminisme.

I en aquest cas el feminisme i la defensa del dret a decidir del nostre poble coincideixen plenament en que no són objectius en si mateix sinó eines d'apoderament orgàniques i sobre tot conceptuals. Tenim afortunadament tot un moviment feminista que mostra el camí de l'apoderament de les dones i de la societat. Un moviment és feminista quan assumeix com a pròpia la necessitat de superar el sistema patriarcal

Berta Cáceres “Mentre tingam capitalisme este món no va a salvar-se perquè és contrari a la vida, a l'ecologia, a l'esser humà i a les dones”

(Lideresa indígena ambientalista assassinada en 2016 a Honduras)

Bibliografia

Canet, Encarna (2017): El discurs de les professionals i la representació de la premsa sobre la violència de gènere al País Valencià. Tesi Doctoral. Universitat de València.

Cambrils, Maria (1925): Feminismo Socialista. PUV

Paternotte, David (2019): "El discurso de la ideología de género va más allá de Vox. Hay toda una estrategia internacional que lo respalda". Entrevista realizada per Marta Borraz el 15-08-2019
Eldiario.es

https://www.eldiario.es/sociedad/discurso-ideologia-Vox-entramado-internacional_0_931257041.html

Puleo, Alicia (2005): Ecofeminismo para otro mundo possible. Colección Feminismos